

Tudor Salagean, Transylvania In The Second Half Thirteenth Century: The Rise Of The Congregational System, Brill, 2016, 306 s.

"13.yüzyılın İkinci Yarısında Transilvanya: Cemaat Sisteminin Yükselişi" isimli bu eser, Tudor SALAGEAN tarafından kaleme alınmıştır.

Ümran Kaçar
(İstanbul Üniversitesi, Doktora Öğrencisi)

Eser Nisan 2016 yılında İngilizce olarak Brill tarafından basılmıştır. Kitabın sayfa sayısı 306 olup yedi bölüme ayrılmıştır.

Yazar, Profesör Tudor Salagean, Romanya Cluj-Napoca Üniversitesinde Ortaçağ Tarihi ve Mirası alanında çalışmaktadır. Ayrıca Romanya etnografya müzesinin de yöneticiliğini yürütmektedir. Yazarın Transilvanya ve tarihi üzerine sayısız eseri bulunmaktadır.

Tudor Salagean, bu eserinde genel itibariyle kronolojik bir sıralamayı baz almış ve 1241-1242 yıllarında büyük Moğol istilasına karşı ülkenin direnişini ve dönüşümünü tanımlamıştır. 13. yüzyılın ikinci yarısından sonra da illerdeki soyluların yükselişinden bahsetmiştir. Ardından 1294-1315 yılları arasında kral Ladislas Kan yönetiminde olgunluğa ulaşan iç politikai sistemini yeniden tanımlamıştır. Ayrıca cemaat sisteminin karışıklığı da bu periyotta ortaya çıkmıştır. 1459 yılına gelindiğinde ise, birleşik regnum Transsilvaniensis ve dük Gyula'nın regnum Erdewel'i ortaçağın başlarında birbirleri arasındaki tarihi bağlantıyı temsil eden Regnum Transilvanum ile ilgili olduğunu ifade etmiştir.

Eser yukarı da belirtildiği gibi 7 bölümden oluşmaktadır ve her biri kendi içinde alt başlıklara ayrılmıştır. Birinci bölümün başlığı "*The Mongol İnvansion and Its Aftermath (Moğol İstilas ve Akıbeti)*"dir. Burada 1241-1242 yılları arasında büyük Moğol istilasını ele alınmış olup, bu istilanın ortaçağ Transilvanya tarihinde bir dönüm noktası olduğuna dikkat çekilmektedir. Bu istilayla birlikte Transilvanyadaki kurumların büyük bir değişiklik geçirdiğinden bahsedilmektedir. Bu değişiklik, kraliyet yetkililerinin sorumluluğunda bulunan askeri gücün artık taşralı soylular tarafından devr alındığını ifade eder. Aynı zamanda Moğol istilasının bir sonucu olarak da güneydoğu Avrupa'daki Haçlı seferlerinin kesilmiş olması ve Transilvanya'nın dış dünyadaki konumunu kökten alt üst etmiş olmasıdır. Moğol istilasının etkileri bunlarla sınırlı kalmayıp en önemlileri arasında sayabileceğimiz bir konu da, bu istilanın Batı Hristiyanlığının doğuya doğru ilerlemesini engellemiş olmasıdır.

İkinci bölümün başlığına göz atacak olursak, "*From the Mongol Retreat to The Transylvanian Duchy (Moğoldan Transilvanya Dükaliğine Geri Çekilme)*" dir. Bu bölümde yazar, 1241-1242 Moğol istilasından sonra tekrar meydana gelecek yeni bir istilaya karşı krallığın bütün imkanlarını seferber ettiğini ve istila sonrasında Transilvanya'nın geçirdiği evrimi iki ayrı aşamada ele almak istemiştir. Birincisi, 1243-1247 yıllarını takip eden bu dönem de ağırlıklı olarak, son istilanın etkilerini gidermek ve eyaletin her anlamda gücünü toparlaması için bir çaba sarfedildiğinden bahsetmiştir. İkincisi, 1248-1257 yılları arasında kral IV.

Bela ve onun askeri danışmanları tarafından yeni bir istila karşısında nasıl bir yöntem uygulayacaklarına dair karar verdikleri bir dönemi ifade ettiğini belirtir.

Üçüncü bölüm, "*The Duchy of Transylvania (Transilvanya Dükaliği)*" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde Transilvanya'nın yeniden inşa edilmesinde gecikme meydana geldiği ve kral IV. Bela'nın 1247-1248'de planlanmış olduğu stratejik savunmadan vazgeçtiğini öğreniyoruz. Ayrıca Arpadian krallığının idari sistemini yeniden düzenlemeye gitmiş, buna sebep olarak da krallığın doğu bölgelerine bir ivme kazandırmak istemesi olarak değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölüm, "*Political Crisis in The First Years of Ladislas The Cuman's Reign: Attempts to Restore the Duchy of Transilvanionum (Cuman dönemi Ladislas'ın İlk Yıllarındaki Politik Krizi: Transilvanum Dükaliğini Restore Etme Girişimleri)*" başlığı adı altında düzenlenmiştir. Bu bölümde Kral IV. Ladislas döneminde Cuman adı verilen güçlü nüfuzla sahip oluşumların varlığından haberdar oluyoruz ve bunların Transilvanya'yı kontrol ettiğini bunun için de kralın güç dengesi kurma çabalarına şahit oluyoruz. Ancak bu güç dengesi kurma girişimleri sonucunda iç çatışmalar ve siyasi çekişmeler meydana geldiğini görüyoruz. 1280'den sonra Regnum Transilvanionum'un cemaat sistemine geçişi söz konusu olmaya başlamıştır.

Beşinci bölüm, "*Regnum Transilvanum: The Rise of the Congregational Regime (Regnum Transilvanum: Cemaat Rejiminin Yükselişi)*" bu bölümde asillerden olan Rolan Borsa adındaki birinin Nicholas Geregye ve oğullarını yenip gücü ele geçirdiği anlatılır. Bununla birlikte, Tisza, Mureş ve Transilvania sınırları arasındaki ilçelerin gerçek hükümdarı olduğunda bu bilgilerden öğreniyoruz. Devamında kendisinin eski Macar aristokrasisine mensup olmadığı belirtilir. Ardından gelen başlıklarda 1285 Moğol istilasından, cemaat sisteminin yükselişinden, IV. Ladislas ve Transilvanya Romenlerinden, Ladislas rejiminin sona ermesinden, kral III. Andrew'in anayasal reformlarından, Rolan Borsa krallığının sonundan ve Regnum Transilvanum'dan detaylı ve akıcı bir şekilde bahsedilmektedir.

Altıncı bölüm, "*Ladislas Kan (1294-1315): The Transylvanian Nobles and the Congregational Regime (Ladislas Kan: Transilvanya Asilleri ve Cemaat Rejimi)*" olarak oluşturulmuştur. Oldukça uzun olan bu bölümde III. Andrew'in son yıllarında voyvodalık ve piskoposluk konuları ele alınmış, bununla birlikte 1301-1310 yıllarında Transilvanya egemenliği ve kral imtiyazlarını kabullenme, voyvodalık yönetimi, piskoposluk ile çatışmanın çözümlenmesi, Ladislas Kan'ın bölgesel gelişmesi, Kan'ın iç politikadaki büyük düzenlemeleri, soylu cemaatleri, Romenler ve diğer topluluklar, dış politika ve 1310 yılının tamamının ele alınıp sonuçlarının değerlendirilmesi şeklinde yorumlanmıştır.

Yedinci ve son bölümde ise, ana başlık Charles Robert ve Transilvania olarak incelenmiştir. Akabinde Charles Robert'in hakimiyetinden sonra Ladislas Kan'ın oğulları ile olan mücadelesi ve bu mücadelesi sonucunda durumun

kendi lehine geliştiğini ve barış yapıldığını öğreniyoruz. Bundan sonra gücünü artıran Charles Robert, politik olarak güç kazandığından ve dönemini adeta restore etmeye başladığından söz edilir.

Sonuç kısmında, yazar ilk paragraflarda kitabın genel hatlarını özetleyerek konuyu büyük bir çerçevede görmemizi sağlamış, devamındaki paragraflarda ise, Transilvanya tarihi olaylarına ve krallarına karşı kendi bakış açısını ifade eden cümlelerle karşımıza çıkmaktadır. Eser genel itibarıyla oldukça yoğun bir çalışmanın ürünü olduğunu hissettirmektedir. Yazarın dili açısından değerlendirdiğimizde ise anlaşılır, yalın ve açık ifadeler kullandığı görülmekte ve yapılan değerlendirmeler sonucunda ortaçağ döneminde Transilvanya hakkında detaylı bilgiler sunduğunu ve kaynak kitap olarak kullanılabileceğini ispatlamaktadır. Bu yönüyle kullanılan kaynakların yoğun olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca ekler ve indeks bölümünün varlığı da esere ayrı bir önem kazandırmıştır.